

OTROCI IN ODNOS DO ŽIVALI / Nina Erzin, prof. razrednega pouka / OŠ Franceta Prešerna – podružnica Kokrica

Živali spremljajo človeka že od nekdaj. Najprej so človeku predstavljale vir preživetja. Živali so lovili, jih udomačevali in uporabljali pri delu. Dandanes pa živali vidimo tudi kot hišne ljubljence, prijatelje, zaupnike. Pomagajo pri izražanju čustev in pri zdravljenju različnih primanjkljajev na fizični ali čustveni ravni. Skoraj ni otroka, ki si ne bi želel, vsaj v enem obdobju življenja, žival, za katero bi skrbel, jo negoval, ljubkoval. Živali so bitja, ki jih preprosto ne moremo pretentati in ki čutijo tudi tisto, kar si sami ne želimo ali nočemo priznati. So bitja, ki brezpogojno dajejo in nič ne pričakujejo v zameno. So bitja, ki delajo čudeže.

ŽIVALI V SODOBNI DRUŽBI

Človek in žival imata neki odnos že tisočletja. Življenja brez živali si praktično ne moremo predstavljati. Živali so človeka spremljale v dobrem in slabem. Njihova vloga se je v zgodovini močno spreminjala. Povečalo se je število živali, ki jih imamo ljudje za družjenje. Živali so postale naši ljubljenci ter prijatelji. Z njimi preživljamo svoj prosti čas, trenutke sreče ter žalosti. Ob vsakdanjem tempu, ki ga zahteva sodobna družba, se je tako povečala potreba po emocionalni podpori, ki jo lahko nudijo tudi živali. Ljudem živali pomagajo pri oblikovanju pozitivne samopodobe, samozavesti, ljubezni do sebe, ekstrovertiranosti... Živali nam zelo pomagajo pri učenju. Z njihovo pomočjo naj bi se izboljšale vodstvene sposobnosti, povečujejo se zadovoljstvo, ustvarjalnost, storilnost... Pri tem morajo biti živali primerno oskrbovane, med učenjem morajo sodelovati brez prisile in morajo biti pozitivno obravnavane.

Še posebej pomemben je vpliv živali na razvoj otrok, ki v kompleksen svet šele vstopajo. Otroci so poleg tega tudi najdovzetenjši za različne interakcije, ki potekajo z živalmi, saj se socialnih veščin, komunikacije, čustvovanja, odgovornosti ipd. šele učijo. Otroci lahko s pomočjo živali pridobijo oziroma utrdijo občutek za odgovornost ter zavedanje, da je od njih odvisna dobrobit nekega živega bitja. Živali naj bi pomagale tudi pri odpravljanju različnih vzgojnih ter vedenjskih težav. Pomemben dejavnik predstavljajo živali pri rehabilitaciji ljudi, ki so izolirani iz okolja zaradi različnih razlogov; živali lahko preženejo občutek osamljenosti pri starejših ljudeh ali ljudeh, ki se borijo z raznimi duševnimi boleznimi,

kot je depresija. Ljudje s pomočjo živali lažje navežejo stik z drugim človekom. To se zgodi npr. na prehodu, ko pričnejo pogovor z nekom, ki ravno tako spreha svojega psa.

Kadar govorimo o živalih oziroma kadar so del človekovega življenja, seveda ne moremo mimo samega odnosa človeka do njih. Vsakodnevno smo priča mnogim žalostnim zgodbam, ki opisujejo, kako se lahko človek neetično znes nad ubogim bitjem. Živali človek izkorišča na različne načine, treba pa je ločiti težave, ki se pojavljajo v farmski vzreji živali, ter na individualni ravni, kjer gre za živali, ki jih imamo ljudje v družabne namene (mačke, psi, konji ipd.). Na kakršen koli način torej že vstopamo v stik z živaljo, vedno moramo upoštevati tudi in predvsem njihove potrebe. Živalim moramo zagotoviti obstoj brez trpljenja ter izkoriščanja. Za kaj takšnega pa je potrebna visoka stopnja izobrazbe ter ozavešanje o različnih odnosih do živali. Na prvem mestu mora biti dobrobit živali, saj vsaka naša korist ne odtehta njihovega morebitnega trpljenja. Živali so bitja, ki veliko več dajo, kot sprejemajo, zato jih spoštujemo. Prav gotovo nam bo poplačano dvojno.

VPLIV ŽIVALI NA RAZVOJ OTROKA

Prijateljstvo z živaljo je podobno prijateljstvu z ljudmi. Tako kot razvijemo neki odnos s človekom, tako tudi razvijemo poseben in edinstven odnos z živaljo. Človek med odraščanjem spozna, da so živali prav tako čuteča bitja – enkrat dobre, spet drugič slabe volje, nič drugače kot mi. Žival zapolni čustvene in socialne potrebe ter celo izboljša človekove socialne odnose in

njegovo duševno ter telesno zdravje. Vse živali, ki so naši ljubljenci ali živijo prosto v naravi, so zelo čuteča živa bitja. Njihova prisotnost zelo vpliva na otroke in njihovo spremenjeno vedenje. Otroci se v njihovi bližini umirijo, pozabijo na vse prepire, nezadovoljstva in naredijo vse, da živali ugodijo. Le-te pa jim vračajo z brezpogojno sprejetostjo. Otroci, ki imajo stike z živalmi, imajo višje samospoštovanje kot vrstniki, ki nimajo pogostejšega ali trajnejšega stika z živalmi. Poleg samospoštovanja otroci, ki so v pogostejšem odnosu z živalmi, razvijejo sposobnost vživljanja v druga bitja – empatijo in so tudi samozavestnejši. Otrok se od živali nauči razumeti čustva in potrebe drugih, kar je v današnjem času redkost. Živali zelo dobro vplivajo tudi na otrokov razvoj govora, otrokovo čutenje, zaznavanje in razumevanje okolice. Otroci, ki imajo svoje ljubljence, so praviloma bolj zdravi, kajti živali jim omogočajo, da pridejo v stik z mikroorganizmi, ki spodbudijo razvoj imunskega sistema. Ti otroci imajo tudi manj alergij. Otroci se radi družijo z živalmi, saj jim dajejo občutek varnosti, nežnosti in zaželenosti. Ob njih si krajšajo čas, kadar se počutijo osamljene, lahko jim potožijo, saj vedo, da jim žival ne bo nikoli oporekala ali jih oštevala. Otroci tako na glas spregovorijo o svojih čustvih, kar ugodno vpliva na njihov čustveni razvoj. Živali jim dajejo občutek vrednosti, občutek, da jih nekdo potrebuje, varujejo jih pred stresom...

Odnos otroka do živali je pomemben tudi zaradi drugih razlogov. Otroka lahko naučimo skrbeti za nekoga: ga hraniti, čistiti za njim, si vzeti čas ne le takrat, ko si to želi sam. Ljubeč odnos z živaljo pomaga otroku preseči stiske,

ki jih doživi v vrtcu, šoli in družbi. Domača žival iz otroka izvablja besedna sporočila in otrok tako razvija sposobnosti govora. Živali staršem pomagajo pri razlagi različnih življenjskih dogodkov. Razumevanje tistega, kar se dogaja z živaljo, pomaga pri razumevanju človekovega rojstva, življenja in smrti. Prisotnost domače živali poveča družinsko povezanost. Ob živali preživijo družinski člani več časa skupaj. Otroci, ki odraščajo z živaljo, in imajo boljše družinsko okolje, so bolj razviti od vrstnikov. Tako se otroci zelo hitro navdušijo, da bi imeli domačo žival. Z zavzetostjo opazujejo živali vsepovsod: v živalskem vrtu, naravi, na kmetiji in pri prijateljih, ki imajo mačko, psa, papagaja, ribice, želve... Všeč so jim tudi živali kot npr. polži, pajki, hrošči, deževniki... Najbrž ni otroka, ki ne bi slej ali prej nagovarjal staršev, da bi imel svojega hišnega ljubljence

Možnost odraščanja z živalmi pomeni veliko prednost pri osebnem razvoju, našem pogledu na živali in pri vzgoji poznejših rodov.

STRAH DO ŽIVALI

Otroci se ne rodijo s strahom do živali. Z vzgojo in zgledom jih nanje prenašamo starši, vzgojitelji, učitelji in sovrstniki. Majhni otroci predsodke pridobijo s sprejemanjem stališč svoje okolice. Predsodki so močno povezani s tradicijo, načinom življenja in razmišljanja v določeni skupnosti. Bojijo se volka, kar izvira iz pravljic Volk in sedem kozličkov, Rdeča Kapica, Trije prašički. Zanimivo je, da v živalskem vrtu resničnega volka večina sploh ne prepozna. Različni predsodki so bolj ali manj globoko usidrani v osebnosti posameznika in zato bolj ali manj odporni na spremembe. V življenju posameznika so predsodki do živali velika ovira in zaradi njih je v naravi storjene veliko škode ter veliko preganjanih in pobitih živali. Bojijo se žuželk, pajkov, kač, krastač, psov in konjev. Na Biotehniški fakulteti v Ljubljani so razvili učinkovit model učenja za odpravo predsodkov do živali, ki ga v živalskem vrtu že vrsto let uporabljajo. Pri premagovanju predsodkov je vloga živali zelo pomembna. Deluje s sugestijo in zgledom. Pomembna

je njihova sposobnost prepričevanja, dobrega odnosa do obiskovalcev in njihove sposobnosti vživljanja. Pri odpravljanju predsodkov do živali je za posameznika ključen trenutek, ko se živali dotakne. Dotik mora biti dovolj dolg, da se zave svojih predsodkov in ugotovi, da so nesmiselni. Ko se to zgodi, predsodki izzvenijo ali vsaj izgubijo svojo moč. Takim trenutkom bi lahko rekli čarobni trenutki, kajti otroci ne čutijo več strahu, in vsi odrasli vemo, kako se počutimo, ko premagamo kakršenkoli strah.

ŽIVALI V RAZREDU

Velikokrat se zgodi, da otroci prosijo, če lahko prinesejo svojo žival (svojega ljubljence) v šolo. O svoji živali zelo radi in ponosno pripovedujejo. Nagibamo se k temu, da to lahko storijo, vendar gre bolj za živali v kletkah, kot so npr. morski prašiček, hrček, papagaj, paličnjaki... Te živali so z nami pri pouku. Ko pripovedujejo o njihovih značilnostih in oskrbi, jih sošolci z zanimanjem poslušajo. Še posebej jih pritegne kakšna nenavadna zgodba ali zanimiv pripetljaj, ki ga je otrok doživel s svojim ljubljencem. Vsi otroci, tudi tisti, ki nimajo svojih ljubljencev, vedno z veseljem oblikujejo plakat o svoji najljubši živali in nam ga predstavijo.

Zanimivo je, kako so otroci do živali v razredu prijazni, tolerantni, jih upoštevajo, so bolj tiho kot sicer, izkazujejo ljubezen do živali, z eno besedo bi lahko rekla, da se zelo omeščajo. Živali opazujejo, se z njimi pogovarjajo, sprašujejo o njih ali povedo kakšne svoje izkušnje. Večina se jih želi dotakniti ali prijati v naročje. Tiste dni je v razredu neko drugačno vzdušje. Nekateri dobijo nov zagon za delo, drugi spremenijo izraz na obrazu, z gotovostjo pa lahko rečem, da je tisti dan v razredu veliko veselja, smeha, pozitivne energije. Žival si ogledamo, jo opisujemo, se pogovarjamo o njenih značilnostih, načinu življenja, o odgovornosti za živo bitje... Obiski živali v razredu zelo dobro vplivajo na nemirne otroke, osamljene otroke, tiste, ki so se ravnokar sprli, in na tiste, ki se veselijo življenja. V trenutkih z

živaljo so vsi enaki, vsi imajo v sebi neko pozitivno naravnost. Kar nankrat so lahko čisto tiho, pri miru in poslušajo ter hkrati res slišijo, kaj se pogovarjamo. Ob živalih otroci lažje obvladujejo svoje vedenje, se zatečejo k živali kot k svojemu tolažniku, ji izkazujejo nežnost in ji tiho prigovarjajo.

OBISKI V ŽIVALSKEM VRTU

Prav posebni trenutki v odnosu otrok – žival se zgodijo tudi z obiskom živalskega vrta. Velikokrat smo si najprej ogledali eno od živali, ki smo jo lahko pobožali, si jo natančno ogledali,

prav tako kot ona nas. Spoznavanje določene živali je vedno vodila strokovna oseba, ki nam je povedala veliko o značilnostih živali, odgovarjala na naša vprašanja in nam žival približala v vseh pogledih. Najprej smo se usedli v krog. Vedno smo začeli s popolno tišino, čeprav je bilo v zraku čutiti rahel nemir, ker nismo vedeli, katero žival bomo spoznali. Velikokrat smo spoznavali kačo. Žival, do katere imajo ljudje strah. Imela sem učenko, ki je doživljala paniko, če je kačo videla le na papirju, na platnu, na televiziji, kaj šele, če bi jo videla v živo.

Otroci so imeli vedno možnost, da so si žival ogledali od daleč in nato od blizu. Lahko rečem, da ni bilo otroka, ki ne bi živali pobožal ali jo celo vzel v naročje. Vsak otrok se je katerikoli živali približal in opustil predsodke, ki jih je gojil zaradi različnih vzrokov. Vedno je bilo pomembno tudi, kakšen odnos sem imela sama do živali, kajti odrasli smo otrokom vzgled. Ko so marsikateri otroci premagali strahove, predsodke, je bilo iz njihovih obrazov mogoče razbrati, da so tako ponosni nase, da bi premikali gore. Samospoštovanje, veselje, samozavest so besede, s katerimi bi lahko opisala izraze na obrazih naših otrok.

Nadaljnji obisk živalskega vrta je vedno potekal v zanimanju, katere živali bodo naslednje, vedno se je porajalo mnogo vprašanj, in če so hoteli za ograjo izzivati žival, jo vznemiriti, se je žival tako tudi odzvala. Čeprav so otroci stali varno za ograjo, so se vedno malce ustrašili. S tem so se naučili, da živali izredno čutijo in da jih ne morejo prevarati. Velikokrat poudarjam pregovor *»Delaj z drugimi tako, kot želiš, da bi drugi s tabo«*. Zanimiv podatek, da opice delujejo na nivoju štiriletnika, papagaji pa na nivoju triletnika, nam pove, da živali res ne smemo podcenjevati.

Otroci so bili vedno razneženi ob pogledu na mladičke. Toliko nežnosti in topline malokdaj doživiš. Seveda ni pri vseh otrocih enako, nekatere živali bolj zanimajo, druge manj, na splošno pa bi lahko rekla, da ni ravnodušnega otroka ob pogledu na katerikoli žival.

Večina otrok teži k temu, da bi imeli psa, mačka, zajčka, ribico... Največ otrok si želi psa. Njihove govorne vaje o živalih so res narejene in predstavljene z ljubeznijo do njihovega ljubljence. Kot že rečeno je največkrat omenjen pes. Mogoče zaradi »igranja« z njim, zaradi njihovih pogledov, zaradi zvestobe (pes predstavlja simbol zvestobe)... Res je, da se otroci ob njih naučijo odgovornosti. Imajo naloge, ki jih morajo opraviti; lahko je sprehod, priprava hrane in vode, očistiti prostor. Odvisno je tudi od starosti otrok. Otrok

se nauči opravljati dolžnosti v kakršnikoli okoliščinah: naj bo deževno ali sončno vreme, psa je treba peljati na sprehod. Otroci se naučijo, da je nekdo odvisen od njih. Zanj je treba poskrbeti vsak dan. Pes potrebuje tudi veliko ljubezni in pozornosti. Otrok se nauči, da so pasje potrebe včasih pomembnejše kot izpolnitev lastnih želja. Tako se začne zavedati, da v družini obstaja delitev nalog, delitev odgovornosti in da gre vedno samo za »dobro se imeti« ali »zabavati se«.

Otroci so zelo občutljivi, ko žival pogine. Že samo ko vidimo ob cesti ali na travniku kakšno poginulo žival, postanejo žalostni in razmišljajo, zakaj je žival poginila. Ob tem ko ima otrok doma ljubljeno in ta pogine, se sreča z manj prijetnimi deli življenja. Tako kot človek, se starajo tudi živali, in tako kot človek umre, pogine tudi žival. Ker otroci lažje sprejemajo smrt kot odrasli, je pomembno, da otroka vključimo v proces, ko se od živali poslovimo in jo nekje pokopljemo. Po tem sledi obdobje žalovanja, ki ga vsak otrok doživlja na svoj način. Tako se začnejo zavedati, da je vse minljivo: naša življenja in življenja naših ljubljencev.

V družbi živali se učijo kvalitetnejšega sporazumevanja in navezovanja medsebojnih stikov. Živali so tudi v odnosu z otroki odlično motivacijsko sredstvo za delo in ugodno vplivajo na otroke, ki imajo težave z motoriko. S pomočjo živali marsikateri otrok premosti čustvene težave, si okrepi samozavest, razvije odgovornost do dela in ve, da v življenju ne obstaja le on, ampak je pomembno, da si pomagamo in smo pozorni tudi na potrebe drugih.

Viri

- Marinšek M. in Tušak M. (2007) *Človek – žival. Zdrava naveza*. Maribor: Založba Pivec.
- Ocepek R. (2012) *Premagajmo predsodke do živali: vzgoja za odgovoren odnos do narave*. Ljubljana: Agencija Baribal.
- Ohl F. in Endenburg N. (2008) *Pes in otrok*. Ljubljana: Kmečki glas.

